

Sluttrapport på prosjektet «Ordning, digitalisering og tilgjengeliggjøring av arkiver etter Orkla og datterselskaper» 2021-2024

Bakgrunn

Høsten 2020 søkte Museene i Sør-Trøndelag avdeling Orkla Industrimuseum om midler til et tre-årig prosjekt for ordning, digitalisering og tilgjengeliggjøring av arkivene etter Orkla og datterselskaper. Prosjektet var en fortsettelse av et prosjekt ledet av IKA Trøndelag som også gikk over en treårsperiode fra 2017 – 2020. Fra 2021 har prosjektet vært ledet av Orkla Industrimuseum.

Prosjektet fikk 300 000 i støtte fra Arkivverket i tre omganger for årene 2021 – 2023. Prosjektet har også mottatt støtte fra Trøndelag Fylkeskommune (50 000 årlig) og Orkla Museumsfond (120 000 for 2023). Tilskuddene har i sin helhet blitt brukt til å lønne arkivmedarbeider. Orkla Industrimuseum har i tillegg bidratt med en betydelig egeninnsats og finansiering. En forsinkelse av prosjektet gjorde at det ble forlenget med fire måneder slik at sluttdato ble satt til 31.05.2024. Prosjektet har vært ledet av avdelingsleder ved kulturhistorisk avdeling ved Orkla Industrimuseum Ulf Gustafsson, fra mars 2023 Berit Kvam (for tiden i permisjon), og konservator/prosjektleder Torstein Bach. Ansatt som arkivmedarbeidere har vært Anne Marit Slette, Christine Megård og Vesna Sasic.

Mål for prosjektet

Følgende mål ble satt for prosjektet:

Flytte arkivmateriale til nytt arkivmagasin ved Orkla Industrimuseum på Løkken Verk. Tilrettelegge og etablere lokaler for ordning av arkiv.

Ordne, registrere og tilgjengeliggjøre resten av arkivet etter Salvesen & Thams (ca. 42 hm).

Rense gjenværende arkivmateriale som har stått utsatt til på Bårdshaug omformerstasjon, hvorav noe har fått vannskader og blitt angrepet av mugg (hovedsakelig materiale fra Orkla Metal). Starte med ordning av materialet.

Ordne, registrere og tilgjengeliggjøre tegningsarkivet til Salvesen & Thams.

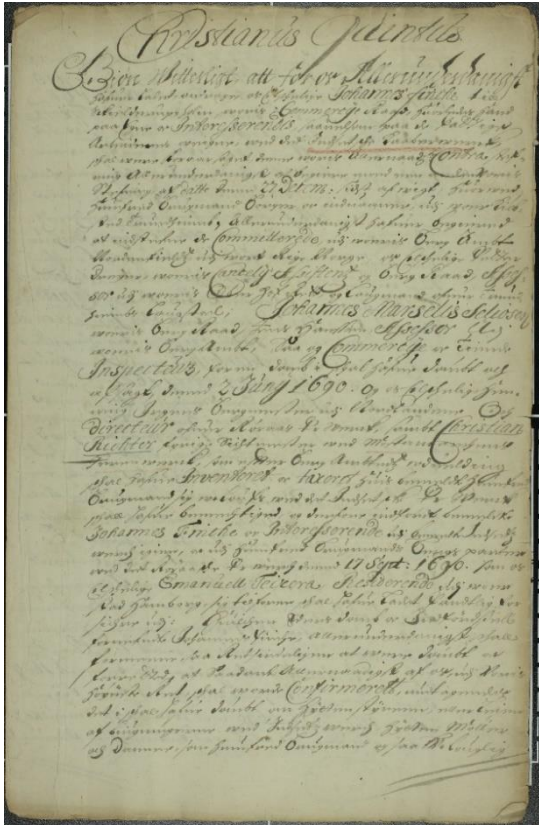
Ordne, registrere og tilgjengeliggjøre eldre arkivmateriale i Orkla-arkivet fra før 1900.

Gjennomføring

Ved start på denne prosjektperioden sto arkivmaterialet fra Salvesen & Thams (både det som var ordnet og uordnet) i lokalene til IKA Trøndelag. Det var ikke mulig å fortsette prosjektet der, og arkivlokalene ved Orkla Industrimuseum var ikke ferdige ennå. Men vi fikk leid lokaler av Statsarkivet på Dora i Trondheim, så uordnet materiale fra Salvesen & Thams-arkivet ble flyttet dit og arbeidet fortsatte der. Anne Marit Slette, som tidligere hadde jobbet med arkivet ved IKA Trøndelag, ble engasjert som arkivmedarbeider for å utføre det praktiske ordningsarbeidet.

Ved årsskiftet 2021/22 var arkivmagasinet ved Orkla Industrimuseum på Løkken Verk klar til innflytting, og flytteprosessen dit ble fullført 18. februar. Anne Marit kunne ikke fortsette når arkivet ble flyttet til Løkken Verk, så etter dette sto vi i en periode uten arkivmedarbeider.

I september 2022 ble Christine Megård, med bachelor-utdanning fra arkiv- og samlingsforvaltningsstudiet ved NTNU, ansatt som arkivmedarbeider. Uten praktisk erfaring med

arkivarbeid måtte hun i starten bruke mye tid på opplæring og å gjøre seg kjent med arkivet. Etter litt over et år fikk Christine seg ny fast jobb og det ble klart at vi måtte ansette en ny arkivmedarbeider. Det skjedde i november 2023 da Vesna Sasic startet i jobben. Vi fikk denne gang til en overlapp slik at Vesna kunne få innføring i arkivet av Christine. Vesna hadde bl.a. erfaring fra arbeid med historiske arkiver fra en stilling ved NTNU, men hadde ikke brukt ASTA tidligere og måtte gjennomføre kurs i programvaren.

← Kongebrev fra 1691 som nå er publisert i Digitalarkivet. (MIST/OI-A-6009/D/Da/L0001/0002)

I prosjektet har avdelingsleder hatt et hovedansvar for prosjektet og oppfølging av arkivmedarbeider. Konservator/prosjektleder har fulgt opp arkivmedarbeider i det praktiske arbeidet, og har i tillegg hatt ansvar for rapportering og utarbeidelse av søknader. Konservator har jobbet mest med tegningsarkiv og publisering i Digitalarkivet og på Digitaltmuseum, mens arkivmedarbeider hovedsakelig har jobbet med dokumentarkivene. Arkivene har blitt

ordnet og registrert etter allment arkivskjema, på samme måte som beskrevet i boka *Privatarkiver : bevaring og tilgjengeliggjøring* (Lange, Mangset & Ødegaard, 2001). De har blitt registrert i ASTA og publisert i Arkivportalen. Tegninger fra tegningsarkivet som har blitt digitaliserte har i tillegg blitt publisert både i Digitalarkivet og på Digitaltmuseum, bl.a. for å teste ut hvilken løsning som egner seg best. En foreløpig konklusjon fra dette arbeidet er at begge løsninger har sine fordeler og ulemper. Digitaltmuseum synes vi er bedre på å gjøre tegninger tilgjengelig i søk på nettet, og også bedre til å knytte opphavspersoner, steder og andre objekter (bygninger, gjenstander, foto etc.) til tegningene. Digitalarkivet har et bedre grensesnitt for å se på tegningene, og har en mye bedre løsning når det kommer til publisering av dokumenter og protokoller.

Delene av Orkla-arkivet det har blitt jobbet med er arkivene etter datterselskapene Chr. Salvsesen & Chr. Thams's Communications Aktieselskab (forkortet Salvsesen & Thams), Meldalsskogen, Løkken Kraft, Gjørme Mølle og Orkla Metal, inkludert tegningsarkivet til Salvsesen & Thams. I tillegg har det blitt jobbet med det eldste arkivmaterialet fra 1600- til 1800-tallet. Hovedfokuset her har vært å registrere, digitalisere og publisere materialet både på Arkivportalen og i Digitalarkivet.

Siden sommeren 2023 har vi også jobbet med rensing av arkivet etter Orkla Metal. Dette arkivet har stått på Bårdshaug omformerstasjon i mange tiår, og har på et eller annet tidspunkt blitt utsatt for en vannskade som har ført til muggdannelse på deler av arkivet. Arkivet er i tillegg svært skittent og støvete etter å ha stått på stasjonen i veldig mange år, og renseprosessen er derfor svært omfattende og tidkrevende. For å få arkivet rensert før vi flytter det inn i arkivmagasinet ved museet har vi måttet etablere et eget rom for rensing i omformerstasjonen. Ettersom stasjonen og rommet mangler oppvarming er dette et arbeid som bare kan foregå på tider av året når temperaturen tillater det.

Angående materiale som er skadet av mugg har vi også gjennomført forsøk med skanning av materiale i samarbeid med Dansk Scanning. Når materialet er så skadet av mugg at det er helseskadelig og ikke kan benyttes direkte er en mulighet å skanne materialet for å kunne gjøre

innholdet tilgjengelig på den måten. Dansk Scanning gjorde forsøk på materiale de mottok fra oss for å utvikle metoder og beregne kostnader på dette. Resultatene er lovende og viser at dette kan være en god måte å tilgjengeliggjøre muggskadet materiale på. Det er imidlertid tidkrevende og fører med seg en del ekstra kostnader.

Arkivet fra Orkla Metal slik det sto på Bårdshaug omformerstasjon.

Rensing av arkivmateriale for mugg og smuss på omformerstasjonen.

I løpet av prosjektperioden har prosjektleder og arkivmedarbeider deltatt på de årlige privatarkivseminarene som blir arrangert av IKA Trøndelag. På seminaret i 2022 hadde også prosjektleder en presentasjon om sine erfaringer med arbeid med tegningsarkivet i prosjektet. Christine Megård deltok også på privatarkivkonferansen i Bergen i 2022, og både hun, Vesna Sasic og prosjektleder har gjennomgått kurs i ASTA basic og administrasjon i løpet av prosjektperioden. Prosjektleder har dessuten gjennomgått kurs i publisering på Digitalarkivet.

Oppsummert har denne prosjektperioden bydd på noen utfordringer. Vi har flyttet arbeidssted to ganger, etablert oss i nye lokaler ved på Løkken Verk, og måttet ansette prosjektmedarbeider tre ganger. Det siste har medført at det har blitt brukt mye tid på opplæring og å gjøre seg kjent med arkivet. En periode i 2022 ble det også gjort forsøk med en mer detaljert registrering av arkivet, noe som tok mye tid og medvirket til at prosjektet ble forsinket. Dette forsøket ble derfor ikke videreført. En del av det gjenstående materialet fra Salvesen & Thams var også å regne som «kaosarkiv» og har derfor tatt mye tid å ordne.

Noe annet som har tatt mye tid er rensing av arkivmateriale for mugg og smuss. Som nevnt har vi også måttet etablere et eget rom for rensing av arkivmateriale på Bårdshaug omformerstasjon. I tillegg har vi hatt noen innkjøringsproblemer i det nye arkivmagasinet på Løkken. Bl.a. har vi måttet vi flytte på deler av klimaanlegget.

Nå på slutten av prosjektperioden kan vi si at vi har funnet gode løsninger på de fleste utfordringene som har dukket opp. Vi føler derfor at vi står godt rustet til å fortsette på en ny prosjektperiode med ordning og tilgjengeliggjøring av Orkla-arkivene. Vi har nå fått opparbeidet det kompetansen vi trenger, og har fått ansatt en dyktig og kompetent arkivmedarbeider. Vi har også fått et meget godt arkivmagasin, og har etablert både de rutinene og fasilitetene vi trenger for rensing, ordning og tilgjengeliggjøring av arkivene. Alt i alt mener vi nå at ting ligger godt til rette for en god fortsettelse av arbeidet.

Vesna på jobb i det nye arkivmagasinet ved Orkla Industrimuseum.

Resultater

Følgende arkiver fra Orkla-arkivene har det blitt jobbet med i prosjektperioden (resultatene fra forrige prosjektperiode er i parentes):

Chr. Salvesen & Chr. Thams's Communications Aktieselskab, 1885 - 1981

- Ferdig renset, ordnet, pakket, merket og publisert på arkivportalen
- Omfang: 157 (141) hyllemeter (opprinnelig var dette arkivet estimert til 242 hm, men det har blitt redusert som følge av ompakking i bokser og arkivbegrensning).
- Tegningsarkivet:
 - Ordnet 427 (400) tegninger + 2 (2) registerbøker
 - Registrert og publisert 409 (170) tegninger i Asta/Arkivportalen
 - Registrert og publisert 365 (364) tegninger i Primus/Digitaltmuseum, hvorav 125 (69) med digital representasjon
 - Publisert 2 (2) registerbøker i Digitalarkivet, totalt 644 (0) sider
 - Publisert 21 (0) tegninger i Digitalarkivet
 - Totalt har 464 (346) tegningene i arkivet har blitt digitalisert

Meldalsskogen, 1846 - 1996

- Ferdig renset, ordnet, pakket, merket og publisert på Arkivportalen
- Omfang: 9 (0) hm

Løkken Kraft, 1915 - 1983

- Ferdig renset, ordnet, pakket, merket og publisert på Arkivportalen
- Omfang: 5 (0) hm

Gjølme Mølle, 1892 - 1983

- Ferdig renset, ordnet, pakket, merket og publisert på Arkivportalen
- Omfang: 3 (0) hm

Kvikne Kobberverk, 1636 - 1772

- Arkivet er ferdig ordnet, pakket m.v. og publisert både på Arkivportalen og i Digitalarkivet
- Omfang: 0,2 (0) hm
- 171 (0) sider publisert i Digitalarkivet

Løkken Kobberverk, 1656 - 1848

- Det aller meste av arkivet er ferdig ordnet, pakket m.v. og publisert på Arkivportalen. En del har også blitt publisert i Digitalarkivet.
- Omfang: 1 (0) hm
- 441 (0) sider publisert i Digitalarkivet

Orkla Metal, ca. 1930 - 1964

- 27 (0) hm har blitt renset for mugg, støv og skitt. I tillegg har materialet blitt registrert i en arkivliste.

Videre planer for arbeid med Orkla-arkivene

Det gjenstår fortsatt mye arbeid med Orkla-arkivene. Totalt er arkivene estimert til ca. 800 hm og ca. 16 000 tegninger og kart. D.v.s. at omkring 2/3 av dokumentarkivene og størstedelen av tegnings- og kartarkivene ennå ikke er tilfredsstillende rensset, ordnet og tilgjengeliggjort. Tilstanden til de gjenstående arkivdelen er veldig variert. Mens noe er ordnet, pakket i arkivesker og registrert på arkivlister, oppbevares fremdeles svært mye i permer, esker eller kasser og trenger å renses ordnes og registreres før det kan tilgjengeliggjøres. En del dokumenter og tegninger er også digitalisert og klare til å bli publisert i Digitalarkivet eller på Digitaltmuseum når vi får finner kapasitet til det.

Vi vil straks gå i gang med å lage en plan for det videre arbeidet med arkivet. Det som står for tur er å fortsette rensingen av materiale som har stått på Bårdshaug omformerstasjon og som kan være angrepet av mugg. Etter rensing kan arkivene flyttes til det nye arkivmagasinet ved Orkla Industrimuseum for å ordnes, registreres og tilgjengeliggjøres. Parallelt vil vi fortsette med å ordne og registrere og tilgjengeliggjøre kart- og tegningsarkivene og eldre arkivmateriale fra før 1900 som med fordel også kan publiseres i Digitalarkivet. Vi håper på fortsatt kunne motta støtte i framtiden slik at vi kan fortsette det viktige arbeidet med å bevare og gjøre Orkla-arkivene tilgjengelig for allmennheten.

Løkken Verk 30.08.2024

Are Hilstad
Museumsdirektør

Torstein Bach
Prosjektleder/konservator

Prosjektregnskap ettersendes.